

رابطه الگوهای ارتباط خانواده و رگه‌های تاریک شخصیت با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در نوجوانان دختر

سپیده قطبی^۱، سمیه خسروانیان^{۲*}

۱- کارشناس ارشد روانشناسی عمومی، گروه روانشناسی، واحد کاشان، دانشگاه آزاد اسلامی، کاشان، ایران.
ghotbysepideh@gmail.com

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، گروه مشاوره، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.
somaye_kh84@yahoo.com *

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه الگوهای ارتباط خانواده و رگه‌های تاریک شخصیت با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در نوجوانان دختر انجام شد. پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی دانش آموزان دختر مقطع متوسطه اول و دوم منطقه مشهد مرغاب در سال ۱۴۰۰ بودند. در این پژوهش ۱۰۰ دانش آموز به شیوه در دسترس در این مطالعه مشارکت داشتند. جهت جمع آوری داده‌ها از پرسشنامه الگوهای ارتباط خانواده و مقیاس شخصیت تاریک و پرسشنامه اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل استفاده شد. تحلیل داده‌ها در نرم افزار SPSS-24 با آزمون‌های آماری ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون انجام شد. نتایج نشان داد که بین اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی و الگوی ارتباطی خانواده مبتنی بر گفت و شنود (-۰/۳۲۳) ارتباط منفی و معنادار وجود دارد. اما در مقابل اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی با الگوی ارتباطی خانواده مبتنی بر همنوایی (۰/۳۶۲)، شخصیت ماکیاولیستی (۰/۳۸۱)، شخصیت پسیکوپاتی (۰/۴۲۲) و خودشیفتگی (۰/۳۸۱) همبستگی مثبت و معنادار دارد. نتایج رگرسیون نشان داد که متغیرهای پسیکوپاتی، همنوایی، گفت و شنود و خودشیفتگی بر اساس ضریب R^2 در مجموع ۴۰ درصد از واریانس متغیر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی را در نوجوانان تبیین می‌کنند. در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که الگوهای ارتباطی خانواده و ابعاد شخصیت تاریک با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در نوجوانان در ارتباط هستند.

واژگان کلیدی: الگوهای ارتباط خانواده، رگه‌های تاریک شخصیت، اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی

هشتمین همایش ملی تازه‌های روانشناسی مثبت

وزارت آموزش و پرورش
انراک کل آموزش و پرورش استان هرمزگان
مهریت آموزش و پرورش شهرستان مهاباد دانشگاه هرمزگان

اسفندماه ۱۴۰۰ - بندرعباس

۱- مقدمه

نوجوانی دوره‌ای حساسی است که فرد نوجوان را در معرض آسیب‌های اجتماعی قرار می‌دهد، از این رو بررسی نقش فضای مجازی در زندگی تحصیلی و خانوادگی آن‌ها بسیار حائز اهمیت است (فولاد و همکاران، ۱۴۰۰). تحولات دنیای اخیر باعث افزایش تعداد کاربران در فضای مجازی شده است (گوک‌کاس^۱ و همکاران، ۲۰۲۱). به علت سهولت استفاده از این شبکه‌ها امروزه استفاده از آن‌ها برای همه افراد امکان پذیر و راحت شده است اما استفاده نادرست و بیش از حد از آن می‌تواند باعث ایجاد مشکلات زیاد از جمله اعتیاد به این فضا شود (بینش و قاطی^۲، ۲۰۲۱). همچنین به دلیل شرایط خاص دوره نوجوانی و سیر تکامل جسمی و روانشناختی در این دوران، نگرانی‌هایی در جهت گرایش نوجوانان به این فضا وجود دارد (ترابیان و همکاران، ۱۳۹۹).

امروزه با پیشرفت فناوری افراد جامعه به دنیای جدیدی دست یافته‌اند، فراوانی استفاده از گوشی هوشمند باعث شده است که جوانان و نوجوانان به راحتی به شبکه‌های اجتماعی مختلف دسترسی پیدا کنند (کاهویی و همکاران، ۱۳۹۹)، افزایش دسترسی به اینترنت و گوشی‌های هوشمند باعث بوجود آمدن نوعی از اعتیاد تحت عنوان اعتیاد به فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی شده است (ترابیان و همکاران، ۱۳۹۷). اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی نوعی از اعتیاد رفتاری است که توانسته است تأثیرات بسیار مخربی بر رفتار و اخلاق جوانان بگذارد. اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی ۷ مشخصه مهم دارد که عبارتند از: عدم توانایی تحمل، مشکلات زندگی، سندرم خود داری، وابستگی، رضایت جایگزین، شدت استفاده از طریق اپلیکیشن‌های موبایل و تغییرات خلق و خو (اسمعیلی راد و همکاران، ۱۳۹۶). نوجوانان به دلیل گرایش به دوستان و همسالان خود نیاز به برقراری ارتباط با دیگران دارند و برای نوجوانانی که عزت نفس پایینی دارند و قادر به برقراری روابط اجتماعی نیستند شبکه‌های اجتماعی ابزاری جهت برقراری ارتباط قلمداد می‌شود. این افراد نیازهای اجتماعی خود را از طریق فعالیت در فضای مجازی جبران می‌کنند و در نهایت این روابط منجر به وابستگی آنها به این فضا و کناره‌گیری از دنیای واقعی می‌شود (ترابیان و همکاران، ۱۳۹۷).

زندگی انسان‌ها از طریق یک رابطه آغاز، ادامه و با پایان رابطه نیز تمام می‌شود. بنابراین یکی از طولانی‌ترین و عمیق‌ترین نوع رابطه را در درون خانواده به عنوان یک الگوی ارتباطی شاهد هستیم (جعفری صحرا رودی، ۱۳۹۹). مدل الگوی ارتباط خانواده نخستین بار توسط ریچی و فیتز پاتریک^۳ مطرح شد و آن را شامل نحوه ارتباط و تعامل والدین با فرزندان می‌دانستند. (غفاری و همکاران، ۱۴۰۰). این مدل با طرحواره‌های ارتباط خانواده که شامل این که اعضای خانواده چگونه با یکدیگر در تعامل هستند، چه چیزی به یکدیگر می‌گویند، چه کاری انجام می‌دهند و اینکه چه منظوری از نوع رابطه خود با یکدیگر دارند، تعریف می‌شود. (فرنام و قنبرپور، ۱۳۹۸). ریچی و فیتز پاتریک هم چنین دو بعد اصلی از الگوهای ارتباط خانواده به نام بعد گفت و شنود^۴ و بعد همنوایی^۵ را شناسایی و معرفی کردند. بعد گفت و شنود به این معنا است که خانواده‌ها تا چه اندازه شرایطی را برای اعضای خانواده فراهم می‌کنند تا امکان تبادل اطلاعات، بارش افکار، تعامل آزادانه در شرکت در بحث‌های خانوادگی برقرار باشد و بعد همنوایی به این معنا است که ارتباطات در خانواده تا چه میزان بر یکسان کردن نگرش، ارزش، عقاید و جلوگیری از تعارض و وابستگی متقابل اعضای خانواده تأکید دارد (فیتز پاتریک، ۲۰۰۴). بنابراین ارتباط در شکل‌گیری نظام خانواده نقش به‌سزایی دارد به گونه‌ای که آن را به عنوان سنگ بنای بهزیستی کل خانواده می‌دانند. این الگوهای ارتباطی در خانواده شامل تبادل اطلاعات کلامی و غیر کلامی بین اعضای یک خانواده است که در خانواده‌های مختلف نوع آن متفاوت خواهد بود (بکر و افتانرهان^۶، ۲۰۱۶).

1. Gokcekus
2. Binesh & Ghatee
- 3.. Ritchie and Fitzpatrick
4. conversation
5. conformity
6. Bakar & Afthanorhan

هشتمین همایش ملی تازه‌های روانشناسی مثبت

وزارت آموزش و پرورش
انراک کل آموزش و پرورش استان خوزستان
مهریت آموزش و پرورش خوزستان مهاباد دانشگاه خوزستان

اسفندماه ۱۴۰۰ - بندرعباس

از طرف دیگر در دنیای امروز شبکه های اجتماعی به خصوص فضای مجازی نقش زیادی در روابط و ارتباطات مردم ایفا کرده است به گونه ای که زندگی کردن بدون این فضا و به دور از آن به امری ناممکن تبدیل شده است و همچنین امکان ارتباط و تغییر الگوهای ارتباطی را برای افراد مهیا کرده است. افراد میتوانند به سهولت و با کوتاه کردن مسیرهای ارتباطی ویژگی های شخصیتی و اجتماعی خود را به دیگران نشان داده و در کوتاه ترین زمان و بدون نگرانی از بابت مشکلات ارتباطات حضوری به رابطه با دیگران بپردازند. (فرنام و قنبرپور، ۱۳۹۸). بنابراین میتوان گفت توسعه و پیشرفت فناوری باعث دگرگونی در زندگی انسان ها شده است که یکی از عوارض این دگرگونی اعتیاد به فضای مجازی به خصوص برای نوجوانان است، زیرا طیف وسیعی از کاربران این فضا را تشکیل می دهند؛ در این زمینه مطالعات پیشین از اهمیت روابط ناکارآمد در خانواده و گرایش جوانان به اعتیاد به فضای مجازی حمایت می کنند (فرنام و قنبرپور، ۱۳۹۸؛ درویش زاده و همکاران، ۱۳۹۹؛ سلیمانی و همکاران، ۱۳۹۷؛ علانی خرایم و همکاران، ۱۳۹۹).

شخصیت یک ساختار کلی است که متشکل از ویژگی های فردی است که اشاره به سه عامل تفکر، عواطف و رفتار بیرونی مشاهده شده در تعامل با عناصر محیطی دارد. در سال های اخیر توجه زیادی به صفات تاریک شخصیت شده است. شخصیت تاریک در حیطه های مختلف روانشناسی از جمله آسیب شناسی روانی، اجتماعی، شخصیت و شناختی مورد توجه قرار گرفته است (صمدی و همکاران، ۱۳۹۶). رگه های تاریک شخصیت مجموعه ای از صفات شخصیتی است که با تمایل به سوء استفاده از دیگران، سطح پایین عواطف، سرسختی، خودخواهی، عدم صداقت و عدم همدلی مشخص می شود (آهنگر قربانی و همکاران، ۱۳۹۸). پولهاوس و ویلیام^۱ (۲۰۰۲) صفات تاریک شخصیت را برای اشاره به سه صفت اجتماعی ناخوشایند، ماکیاویلیستی^۲، خوشیفتگی^۳ و پسیکوپاتی^۴ مطرح کردند. تیپ شخصیتی ماکیاویلیسم به افرادی اشاره دارد که جهت رسیدن به منافع شخصی خود دیگران را فریب می دهند. شخصیت خودشیفته با نشانه های خود بزرگ بینی، اشتغال ذهنی با تخیلات موفقیت، قدرت، استعداد، زیبایی، استثمار در روابط بین فردی و فقدان همدلی مشخص می شود. پسیکوپات ها به طور کلی با عدم احساس گناه و پشیمانی و سطوح بالای تکانشگری توصیف می شوند. (صمدی و همکاران، ۱۳۹۶). یکی از مولفه های اساسی در ارتباط با وابستگی به شبکه های اجتماعی، شخصیت افراد است؛ از بین عوامل شخصیتی، سطوح پایین وجدان گرایی و روان رنجور خوبی بالا با اعتیاد به شبکه های اجتماعی در ارتباط است. خود بزرگ بینی نیز به عنوان یکی از سه رگه تاریک شخصیت به عنوان یکی از ویژگی های مهم شخصیتی است که با اعتیاد به اینترنت ارتباط دارد (دشتی و ابوالقاسمی، ۱۳۹۷).

بررسی مطالعات نشان داده است که دوران نوجوانی به دلیل بالا بودن سطح حساسیت ها می تواند فرد نوجوان را مستعد آسیب های فضای مجازی کند. بر این اساس مطالعات نشان داده که اعتیاد به فضای مجازی و اینترنت در نوجوانان از شیوع بالایی برخوردار است. در این زمینه مطالعات پیشین دلالت بر این دارند که الگوهای ارتباط خانواده و رگه های تاریک شخصیت می توانند پیش بین اعتیاد به شبکه های اجتماعی باشند که نقش هر یک از آن در مطالعات پیشین به طور مجزا مورد بررسی قرار گرفته است؛ اما در زمینه نقش رگه های تاریک شخصیت مطالعات محدودتری انجام شده است و نیازمند بررسی های بیشتری می باشد؛ در این مطالعه نقش هر دو عامل به طور همزمان مورد بررسی قرار می گیرد تا مقایسه گردد که کدام عامل قدرت پیش بینی کننده بیشتری دارد. بر این اساس مطالعه حاضر با هدف بررسی رابطه الگوهای ارتباط خانواده و رگه های تاریک شخصیت با اعتیاد به شبکه های اجتماعی در نوجوانان دختر انجام شد. با توجه به موضوع مطرح شده فرضیات زیر مورد بررسی قرار گرفته اند:

۱. الگوی ارتباط خانوادگی مبتنی بر گفت و شنود با اعتیاد به شبکه های اجتماعی رابطه دارد.

۲. الگوی ارتباط خانوادگی مبتنی بر همنوایی با اعتیاد به شبکه های اجتماعی رابطه دارد.

1. Paulhus & Williams
2. Machiavellianism
3. narcissism
4. psychopathy

هشتمین همایش ملی تازه‌های روانشناسی مثبت

وزارت آموزش و پرورش
انراة کل آموزش و پرورش استان خوزستان
مهریت آموزش و پرورش شهرستان مهاباد دانشگاه خوزستان

اسفندماه ۱۴۰۰ - بندرعباس

۳. رگه تاریک شخصیت خودشیفتگی با اعتیاد به شبکه های اجتماعی رابطه دارد.
۴. رگه تاریک شخصیت سایکوپاتی با اعتیاد به شبکه های اجتماعی رابطه دارد.
۵. رگه تاریک شخصیت ماکیاولیسم با اعتیاد به شبکه های اجتماعی رابطه دارد.

۲- روش

پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی دانش آموزان دختر مقطع متوسطه اول و دوم منطقه مشهد مرغاب در سال ۱۴۰۰ می‌باشد. در این پژوهش ۱۰۰ دانش آموز به شیوه در دسترس در این مطالعه مشارکت داشتند. فاصله سنی بین ۱۳ الی ۱۸ سال، رضایت و علاقه جهت شرکت در پژوهش به عنوان معیارهای ورود در نظر گرفته شد. معیار خروج در این پژوهش عدم تکمیل پرسشنامه ها بود. نمونه گیری به شیوه آنلاین با استفاده از پلت فرم پرس لاین انجام شد؛ برای انجام این کار لینک پرسشنامه‌ها در شبکه‌های اجتماعی توزیع شد و دانش‌آموزان به آن‌ها پاسخ دادند. تحلیل داده‌ها در نرم افزار SPSS-24 با آزمون‌های آماری ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون انجام شد. در این پژوهش از سه پرسشنامه استفاده شده است. پرسشنامه اول «الگوهای ارتباط خانواده کوثرنر و فیتز پاتریک^۱» که این پرسشنامه یک ابزار خودسنجی است و توسط کوثرنر و فیتز پاتریک (۱۹۹۰) طراحی شده است و میزان موافقت یا عدم موافقت پاسخ‌دهنده را با ۲۶ گویه که درباره وضعیت ارتباطات خانواده وی هستند، در دامنه‌ای ۵ درجه‌ای، مورد سؤال قرار می‌دهد. نمره ۵ معادل «کاملاً موافقم» و نمره ۰ معادل «کاملاً مخالفم» است. ۱۵ گویه اول مربوط به بعد جهت‌گیری گفت و شنود و ۱۱ گویه بعد مربوط به بعد جهت‌گیری همنوایی می‌باشند. به عبارت دیگر، این ابزار به ترتیب شامل خرده‌مقیاس جهت‌گیری گفت و شنود و خرده‌مقیاس جهت‌گیری همنوایی است. بنابراین، هر آزمودنی دو نمره از این ابزار به دست می‌آورد. نمره بیشتر در هر دو خرده‌مقیاس به معنای آن است که آزمودنی چنین ادراک می‌کند که در خانواده او جهت‌گیری گفت و شنود یا همنوایی بیشتری وجود دارد. کوثرنر و فیتز پاتریک (۲۰۰۲) روایی^۲ محتوایی، ملاکی و سازه و پایایی^۳ (آلفای کرونباخ و بازآزمایی) این مقیاس را مطلوب گزارش کرده‌اند. در ایران کوروش نیا (۱۳۸۶) پایایی ابزار را به روش آلفای کرونباخ برای بعد گفت و شنود ۰/۸۷ و برای بعد همنوایی ۰/۸۱ به دست آورده است. همچنین از طریق تحلیل عامل اکتشافی، ساختار دو عاملی جهت‌گیری گفت و شنود و جهت‌گیری همنوایی را مورد تایید قرار داد.

پرسشنامه بعدی، مقیاس شخصیت تاریک که توسط جانسون و ویستر^۴ (۲۰۱۰) طراحی شده است و مشتمل بر ۱۲ گویه می‌باشد که به صورت ۱) اصلاً مرا توصیف نمی‌کند) تا ۳) کاملاً مرا توصیف میکند) نمره گذاری می‌شود. این مقیاس یک مقیاس خودگزارشی سه عاملی است که شامل ماکیاولیستی (۴ گویه)، سایکوپاتی (۴ گویه) و خودشیفتگی (۴ گویه) می‌باشد. ضمن آنکه گویه شماره ۷ به صورت معکوس نمره گذاری می‌شود. همسانی درونی این آزمون ۰/۸۳ گزارش شده است، همچنین اعتبار این آزمون مورد تایید قرار گرفته است (جیسون و بستر، ۲۰۱۰). در پژوهشی دیگر همسانی درونی ۰/۸۵ برای کل این مقیاس گزارش شده است (کاجونیوس، ۲۰۱۶). در ایران این پرسشنامه ترجمه و ویژگی‌های روانسنجی آن بررسی شد، همبستگی گویه‌ها با نمره کل مقیاس (۰/۲۲ تا ۰/۸۰) و خرده آزمون‌ها با نمره کل مقیاس (۰/۷۵ تا ۰/۸۳) گزارش شد. همچنین همسانی درونی این ابزار ۰/۸۱ و پایایی تصنیف آن ۰/۷۸ گزارش شده است (قربانی و همکاران، ۱۳۹۴).

و در آخر پرسشنامه اعتیاد به شبکه های اجتماعی مبتنی بر موبایل^۵ که توسط احمدی و همکاران در سال ۱۳۹۵ ساخته شده است. این پرسشنامه دارای ۲۳ سوال در ۴ مولفه (عملکرد فردی، مدیریت زمان، خودکنترلی و روابط اجتماعی) می‌باشد. سوالات

1. Family communication patter
2. validity
3. reliability
4. The Dark Triad Dirty Dozen
5. Addiction to Mobile Questionnaire Based on Social Network

هشتمین همایش ملی تازه‌های روانشناسی مثبت

وزارت آموزش و پرورش
انراکمل آموزش و پرورش استان هرمزگان
معاونت آموزش و پرورش شهرستان مهاباد دانشگاه هرمزگان

اسفندماه ۱۴۰۰ - بندرعباس

پرسشنامه بر اساس طیف پنج‌گزینه ای لیکرت (از ۵ کاملاً موافق تا ۱ کاملاً مخالف) طراحی شده است. حد پایین و حد متوسط و حد بالای نمرات گزارش شده از این پرسشنامه به ترتیب ۲۳، ۶۹ و ۱۱۵ می‌باشد. در پژوهش خواجه احمدی و همکاران (۱۳۹۵) روایی محتوایی و صوری و ملاکی این پرسشنامه مناسب ارزیابی شده است. آلفای کرونباخ برای پرسشنامه اعتیاد به شبکه های اجتماعی مبتنی بر ۷۵٪ می باشد و الفای کرونباخ به دست آمده از پرسشنامه اعتیاد به شبکه های اجتماعی مبتنی بر موبایل ۰/۹۲ می‌باشد

۳- یافته ها

در این پژوهش ۱۰۰ نفر مشارکت داشتند که در میانگین سنی ۱۴/۴۳ سال قرار داشتند و در مقاطع اول ۷۱ نفر و دوم ۲۹ نفر متوسطه بودند. در جدول ۱ اطلاعات توصیفی (میانگین و انحراف معیار) متغیرها ارائه شده است.

جدول ۱: یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین	انحراف معیار
اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی	۵۹/۱۷	۲۳/۲۸
الگوی ارتباطی خانواده گفت و شنود	۵۶/۳۶	۱۳/۳۹
الگوی ارتباطی خانواده همنوایی	۳۷/۷۶	۱۰/۴۸
ماکیاولیستی	۴/۹۱	۱/۸۶
پسیکوپاتی	۵/۸۴	۱/۸۸
خودشیفتگی	۷/۶۹	۲/۴۰

در ادامه به بررسی روابط بین متغیرها پرداخته شده است؛ جهت بررسی روابط بین متغیرها از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. اما قبل از اجرا، نرمال بودن توزیع داده ها با استفاده از شاخص‌های چولگی و کشیدگی بررسی شد و نتایج نشان داد که در محدوده ۲ و ۲- وجود دارد؛ بر این اساس داده ها دارای توزیع نرمال است. در جدول ۲ ضرایب همبستگی بین متغیرها ارائه شده است.

جدول ۲: ضرایب همبستگی پیرسون بین متغیرهای پژوهش

متغیرها	اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی
الگوی ارتباطی خانواده گفت و شنود	**۰/۳۲۳
الگوی ارتباطی خانواده همنوایی	**۰/۳۶۲
ماکیاولیستی	**۰/۳۸۱
پسیکوپاتی	**۰/۴۲۲
خودشیفتگی	**۰/۳۸۱

نتایج نشان داد که بین اعتیاد به شبکه های اجتماعی و الگوی ارتباطی خانواده مبتنی بر گفت و شنود (۰/۳۲۳-) ارتباط منفی و معنادار وجود دارد. اما در مقابل اعتیاد به شبکه های اجتماعی با الگوی ارتباطی خانواده مبتنی بر همنوایی (۰/۳۶۲)، شخصیت ماکیاولیستی (۰/۳۸۱)، شخصیت پسیکوپاتی (۰/۴۲۲) و خودشیفتگی (۰/۳۸۱) همبستگی مثبت و معنادار دارد. در ادامه جهت بررسی نقش پیش‌بین متغیرهای الگوهای ارتباطی خانواده و ابعاد شخصیت تاریک بر اعتیاد به شبکه های اجتماعی از آزمون رگرسیون خطی چندگانه به روش گام به گام استفاده شده است؛ نتایج در جدول ۳ ارائه شده است. همچنین پیش‌فرض‌های رگرسیون همچون عدم هم‌خطی و استقلال خطاها برقرار بود.

جدول ۳: مدل رگرسیون پیش‌بینی اعتیاد به شبکه های اجتماعی

پیش‌بین‌ها	R	R ²	F	B	SE _E	β	t-value	p-value
مقدار ثابت	-	-	-	۲۳/۵۸۳	۱۲/۷۵۱	-	۱/۸۵	۰/۰۶۷
پسیکوپاتی	۰/۴۲۲	۰/۱۷۸	۲۱/۲۶۴	۳/۵۷۱	۱/۰۲۸	۰/۲۸۹	۳/۴۷	۰/۰۰۱

هشتمین همایش ملی تازه‌های روانشناسی مثبت

وزارت آموزش و پرورش
انراکل آموزش و پرورش استان هرمزگان
معاونت آموزش و پرورش شهرستان مهاباد دانشگاه هرمزگان

اسفندماه ۱۴۰۰ - بندرعباس

۰/۰۰۱	۳/۳۵	۰/۲۷۶	۰/۱۸۳	۰/۶۱۲	۱۸/۴۵۸	۰/۲۷۶	۰/۵۲۵	همنوایی
۰/۰۰۲	-۳/۲۶۷	-۰/۲۶۵	۰/۱۴۱	-۰/۴۶۰	۱۷/۰۰۱	۰/۳۴۷	۰/۵۸۹	گفت و شنود
۰/۰۰۶	۲/۸۱۱	۰/۲۳۶	۰/۸۱۰	۲/۲۷۸	۱۵/۶۴۴	۰/۳۹۷	۰/۶۳	خودشیفتگی

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که فقط متغیرهای پسیکوپاتی، همنوایی، گفت و شنود و خودشیفتگی بر اساس ضریب R^2 در مجموع ۴۰ درصد از واریانس متغیر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی را در نوجوانان تبیین می‌کنند. در مدل رگرسیون اثر پسیکوپاتی ($\beta = ۰/۲۸۹$)، همنوایی ($\beta = ۰/۲۷۶$)، خود شیفتگی ($\beta = ۰/۲۳۶$) در پیش‌بینی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی که با توجه به مقادیر t معنادار است. مقدار β برای این متغیرها نشان داد که در صورت ثابت بودن سایر شرایط با افزایش یک واحد در این متغیرها به ترتیب به اندازه $۰/۲۸۹$ و $۰/۲۷۶$ و $۰/۲۳۶$ واحد افزایش در نمره اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی رخ می‌دهد. همچنین در مدل رگرسیون اثر گفت و شنود ($\beta = -۰/۲۶۵$) در پیش‌بینی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی که با توجه به مقادیر t معنادار است با این تفاوت که مقدار β برای این یک متغیر نشان داد که در صورت ثابت بودن سایر شرایط با افزایش یک واحد در این متغیر $۰/۲۶۵$ واحد کاهش در نمره اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی رخ می‌دهد.

۴- بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه الگوهای ارتباط خانواده و رگه‌های تاریک شخصیت با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در نوجوانان دختر انجام شد. نتیجه نشان داد که بین اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی و الگوی ارتباطی خانواده مبتنی بر گفت و شنود ارتباط منفی وجود دارد؛ به عبارت دیگر هر چقدر گفت و شنود در خانواده بیشتر باشد به مراتب اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی کاهش پیدا می‌کند. نتیجه حاضر با مطالعات چوب فروش زاده (۱۳۹۸) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت الگوهای ارتباطی خانواده دارای دو خرده‌مقیاس جهت‌گیری همنوایی و جهت‌گیری گفت و شنود به صورت مستقیم بر اعتیاد به اینترنت در بین نوجوانان نداشتند. نتیجه دیگر نشان داد که بین اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی و الگوی ارتباطی خانواده مبتنی بر همنوایی ارتباط مثبت وجود دارد؛ به عبارت دیگر هر چقدر همنوایی در خانواده بیشتر باشد به مراتب اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی افزایش پیدا می‌کند. نتیجه حاضر با مطالعات فرنام و قنبرپور (۱۳۹۸) همسو است. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت که نوجوانانی که الگوی ارتباطی آنان از نوع گفت‌شنود است فضای آرام و راحتی برای مشارکت در مسائل مختلف خانوادگی دارند و زمان بیشتری را با اعضای خانواده سپری می‌کنند و جهت‌گذراندن اوقات فراغت خود کمتر به سمت استفاده از شبکه‌های اجتماعی و سرگرمی‌های مجازی می‌روند در نتیجه اعتیاد این افراد به شبکه‌های اجتماعی کمتر است و در مقابل نوجوانانی که سبک ارتباطی آن‌ها همنوایی است با اعضای خانواده ارتباط کمی برقرار می‌کنند و جو خانواده مبتنی بر عدم انعطاف‌پذیری در پذیرش نگرش‌های مختلف و ثابت بودن در ارزش‌ها و عقاید می‌باشد، برای غلبه بر احساس تنهایی خود و پر کردن اوقات فراغت از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند و این بستر ابزاری می‌شود تا فرد تمایلات و خواسته‌ها و کمبودهای خود را در آن جستجو کند و همین مسئله نقطه آغازی جهت وابستگی و اعتیاد به این شبکه‌ها شود.

نتیجه دیگر نشان داد که بین اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی ویژگی شخصیت ماکیاولیستی ارتباط مثبت وجود دارد؛ به عبارت دیگر هر چقدر ویژگی شخصیت ماکیاولیستی بیشتر باشد به مراتب اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی افزایش پیدا می‌کند. نتیجه حاضر با مطالعات لی (۲۰۱۹) و دشتی و ابوالقاسمی (۱۳۹۷) مبنی بر رابطه بین صفات تاریک شخصیت و رفتارهای عاداتی همسو است. همچنین با تحقیق تیموری و یوسفی (۱۳۹۸) در رابطه با رابطه ساختاری صفات سه‌گانه تاریک شخصیت با آسیب‌پذیری به اعتیاد همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت بین صفات تاریک شخصیت و آسیب‌پذیری به اعتیاد رابطه مثبت وجود دارد و بالاترین همبستگی‌ها بین صفات ماکیاولیسم و مولفه خودمحوری، صفات جامعه‌ستیزی و مولفه انحراف از هنجارها و صفت خودشیفتگی و مولفه خودنمائی مشاهده شد.

هشتمین همایش ملی تازه‌های روانشناسی مثبت

وزارت آموزش و پرورش
انراکمل آموزش و پرورش استان هرمزگان
معاونت آموزش و پرورش شهرستان میناب دانشگاه هرمزگان

اسفندماه ۱۴۰۰ - بندرعباس

نتیجه دیگر نشان داد که بین اعتیاد به شبکه های اجتماعی ویژگی شخصیت سایکوپاتی ارتباط مثبت وجود دارد؛ به عبارت دیگر هر چقدر ویژگی شخصیت سایکوپاتی بیشتر باشد به مراتب اعتیاد به شبکه های اجتماعی افزایش پیدا می کند. نتیجه حاضر با مطالعات بیگی و همکاران (۱۳۹۵) همسو است. در تبیین این یافته می توان گفت هر چقدر گرایش های غیر جامعه پسند بیشتر باشد گرایش به رفتارهای اعتیاد رفتاری افزایش پیدا می کند. نتیجه دیگر نشان داد که بین اعتیاد به شبکه های اجتماعی ویژگی شخصیت خودشیفتگی ارتباط مثبت وجود دارد؛ به عبارت دیگر هر چقدر ویژگی شخصیت خودشیفتگی بیشتر باشد به مراتب اعتیاد به شبکه های اجتماعی افزایش پیدا می کند. نتیجه حاضر با مطالعات غلام حسین انتصار فومنی و رویا رضاپور (۱۳۹۵) در ارتباط با رابطه میزان استفاده از شبکه های اجتماعی با تعاملات اجتماعی، شخصیت خودشیفته و احساس مثبت نسبت به همسر در زنان استفاده کننده از شبکه های اجتماعی همسو است. در تبیین این یافته نیز نشان داده شد که بین متغیر استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی با احساس مثبت نسبت به همسر و ادراک تعامل اجتماعی رابطه منفی و معنادار و با خودشیفتگی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد

در مجموع می توان گفت که الگوهای ارتباط خانوادگی می تواند وابستگی به شبکه اجتماعی را پیش بینی کند، هر چقدر که میزان گفت و شنود، ارتباطات و تعامل در بین اعضای خانواده بیشتر باشد احساس تنهایی در نوجوان کاهش پیدا می کند و زمان کمتری را به فضای مجازی اختصاص می دهد و همین امر باعث کاهش اعتیاد به شبکه های اجتماعی می گردد، در مقابل هرچه میزان همنوایی و الگو برداری نوجوانان با اعضای خانواده بیشتر باشد اعتیاد به شبکه های اجتماعی افزایش می یابد. همچنین با توجه به یافته های پژوهش حاضر از بین سه رگه تاریک شخصیت خودشیفتگی و سایکوپاتی می توانند پیش بینی کننده نسبتا مناسبی در جهت آسیب پذیری نوجوانان در برابر شبکه های اجتماعی می باشند. شخصیت خوشیفته اغلب به علت خودبزرگ بینی و ارائه تصویر دروغین از خود و همچنین هردو شخصیت سایکوپاتی و خودشیفتگی به علت جلب توجه دیگران تمایل بیشتری به استفاده از شبکه های اجتماعی دارند.

از محدودیت های پژوهش حاضر انجام بر روی یک گروه سنی می باشد و این امر باعث شده است که نتایج فقط در همان گروه سنی قابل تعمیم باشد. لذا پیشنهاد می گردد که جهت تعمیم به کل جوانان تحقیقات در سطح گسترده تری انجام شود. با توجه به امکان پیش بینی اعتیاد به شبکه های اجتماعی از روی الگوهای ارتباط خانوادگی و رگه های تاریک شخصیت می توان با برگزاری برنامه ها و کارگاه های آموزشی با موضوعات «خود شناسی» و «سواد رسانه» و «الگوهای ارتباطی خانوادگی» اقدامات پیشگیرانه ای در خصوص این پدیده رو به رشد انجام داد.

منابع

آهنگر قربانی، زهره، عطادخت، اکبر، معزز، رقیه و سپهری نصب، زهرا (۱۳۹۸). نقش میانجی تکانش گری در رابطه صفات سه گانه تاریک شخصیت با آزارگری سایبری: مطالعه میان دانشجویان. فصلنامه پژوهش های نوین روانشناختی، دوره ۱۴، شماره ۵۴، ۱-۲۱.

انتصار فومنی، غلامحسین، رضاپور، رویا (۱۳۹۵). در ارتباط با رابطه میزان استفاده از شبکه های اجتماعی با تعاملات اجتماعی، شخصیت خودشیفته و احساس مثبت نسبت به همسر در زنان استفاده کننده از شبکه های اجتماعی. فصلنامه زن و مطالعات خانواده، دوره ۸، شماره ۳۱، ۱۳۲-۱۱۷

اسمعیلی راد، مهسا و احمدی، فرید (۱۳۹۶). ارتباط بین اعتیاد به شبکه های اجتماعی آنلاین و اختلالات روانشناختی. فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، سال ۱۴، شماره ۲، ۳۸-۳۱.

ترابیان، لیلا، عامری، فریده، خسروی، زهره و بنی جمالی، شکوه سادات (۱۳۹۹). بررسی نقش و کارکرد خانواده در اعتیاد نوجوانان به شبکه های اجتماعی: یک مطالعه کیفی. فصلنامه علمی-پژوهشی خانواده و پژوهش، جلد ۱۷، شماره ۲، ۱۸۹-۱۷۱.

ترابیان، لیلا، عامری، فریده، خسروی، زهره و بنی جمالی، شکوه سادات (۱۳۹۷). واکاوی پدیدار شناسانه علل اعتیاد به شبکه های اجتماعی در دانش آموزان دبیرستانی شهر تهران. مجله تحقیقات نظام سلامت، سال ۱۴، شماره ۳، ۲۹۸-۲۹۱.

- جعفری صحرا رودی، ملیحه (۱۳۹۹). رابطه الگوهای ارتباط خانواده با سازگاری و شادکامی. نشریه پیشرفت‌های نوین در روانشناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش، دوره ۳، شماره ۲۴، ۱۵۹-۱۴۵.
- چوب فروش زاده، آزاده، شاهچراغی، مژگان، متقی، شکوفه (۱۳۹۸). بررسی نقش واسطه ای ناگویی هیجانی در رابطه بین الگوی ارتباطی خانواده و ویژگی های شخصیتی با اعتیاد به اینترنت در نوجوانان. مجله پیشرفت های نوین در روانشناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش. دوره ۲، شماره، ۱۹، ۱۳۳- ۱۱۵.
- درویش زاده، گلناز، لطیفی، زهره و سلطانی زاده، محمد (۱۳۹۹). بررسی تاثیر آموزش استفاده صحیح و مدیریت زمان والدین از گوشی همراه، رسانه‌های اجتماعی و فضای مجازی، الگوی دل‌بستگی، مشکلات رفتاری کودکان و میزان اعتیاد به اینترنت در والدین. فصلنامه علمی پژوهشی تفکر و کودک، دوره ۱۱، شماره ۲، ۸۲-۶۳.
- دشتی، نقی و ابوالقاسمی، عباس (۱۳۹۷). نقش خود ارائگی، خود تنظیمی و رگه های تاریک شخصیت، در پیش بینی وابستگی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اردبیل به شبکه اجتماعی مجازی. دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی. سال ۱۹، شماره ۲، ۲۱-۱۱.
- سلیمانی، مجید، میردردی‌کوند، فضل‌الله، ویس کرمی، حسنعلی و قره ویسی، سمیرا (۱۳۹۹). نقش میانجی گرایانه ابراز وجود در ارتباط میان کارکرد خانواده و گرایش به اعتیاد. فصلنامه اعتیاد پژوهی، دوره ۱۲، شماره ۵۰، ۱۳۷-۱۵۴.
- صمدی، مریم، قمرانی، امیر، تقی نژاد، محدثه و شمسی، عبدالحسین (۱۳۹۶). بررسی رابطه شخصیت تاریک مادران با اختلالات عاطفی- رفتاری دانش آموزان ابتدایی شهر اصفهان. فصلنامه علمی پژوهشی روانشناسی بالینی و شخصیت. دوره ۱۵، شماره ۱، ۳۹-۴۹.
- علائی خرایم، سارا، بشرپور، سجاد، حاجلو، نادر و نریمانی، محمد (۱۳۹۹). اثر الگوی ارتباطی خانواده با گرایش به مصرف مواد با نقش واسطه ای خودکارآمدی در بین دانشجویان. فصلنامه انتظامی اجتماعی. دوره ۱۲، شماره ۴، ۵۶-۲۵.
- غفاری، مظفر، اسمعیلی، احمد و محمدی، رضا (۱۴۰۰). نقش واسطه ای الگوهای ارتباطی خانواده در ارتباط بین نمودارهای هیجانی و خوددلسوزی با آسیب پذیری سربازان نسبت به استرس. نشریه علمی پژوهشی طب انتظامی، دوره ۱۰، شماره ۴، ۲۹۲-۲۸۷.
- فرنام، علی و قنبرپور، مهرداد (۱۳۹۸). نقش الگوهای ارتباط خانواده و جو روانی اجتماعی کلاس در اعتیاد به شبکه های اجتماعی مبتنی بر تلفن همراه دانش آموزان. فصلنامه مطالعات روانشناسی تربیتی، دوره ۱۷، شماره ۳۷، ۱۴۴-۱۲۱.
- فولادی، مریم، آقایی، حکیمه، نوحی، شهناز و مسعودی، شاهد (۱۴۰۰). مدل‌یابی معادلات ساختاری اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی بر اساس پریشانی‌های روانشناختی با نقش میانجی سبک فرزندپروری ادراک شده در دختران نوجوان. فصلنامه انجمن جامعه شناسی آموزش و پرورش، دوره ۱۴، شماره ۲، ۳۱۹-۳۰۹.
- کاهویی، مهدی، پاک نظر، فاطمه، علی محمدی، معصومه و مسیبی، غزاله (۱۳۹۹). ارتباط بین طحواره‌های ناسازگار اولیه با اعتیاد به شبکه های اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی سمنان. مجله روان پزشکی و روانشناسی ایران. دوره ۲۶، شماره ۲، ۲۳۹-۲۳۱.
- کوروش نیا، مریم، لطیفیان، مرتضی (۱۳۸۶). بررسی روایی و پایایی ابزار تجدید نظر شده الگوهای ارتباط خانواده. فصلنامه خانواده پژوهی. دوره ۳، شماره ۱۲، ۸۷۵-۸۵۵.
- یوسفی، رحیم، تیموری، شبنم (۱۳۹۸). رابطه ساختاری صفات سه گانه تاریک شخصیت با آسیب پذیری به اعتیاد. فصلنامه اعتیاد پژوهی سوء مصرف مواد. دوره ۱۳، شماره ۵۴، ۴۶-۳۱.

Bakar, A. A., & Afthanorhan, A. (2016). Confirmatory factor analysis on family communication patterns measurement. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 219, 33-40.

Binesh, N., & Ghatee, M. (2021). Distance-aware optimization model for influential nodes identification in social networks with independent cascade diffusion. *Information Sciences*, 581, 88-105.

Fitzpatrick, M. A. (2004). Family communication patterns theory: Observations on its development and application. *Journal of Family communication*, 4(3-4), 167-179.

Gokcekus, S., Firth, J. A., Regan, C., & Sheldon, B. C. (2021). Recognising the key role of individual recognition in social networks. *Trends in Ecology & Evolution*, 36(11), 1024-1035.

Lee, S. L. (2019). Predicting SNS addiction with the Big Five and the Dark Triad. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 13(1).